

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-508-5-16>

Сержант Людмила, молодша наукова співробітниця відділу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАНУ, Київ, Україна

ХУДОЖНЯ ЕВОЛЮЦІЯ КАХЛІВ ЧЕРНІГІВЩИНИ XVII–XIX СТ.: ТРАДИЦІЙНИЙ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Ключові слова: гончарство, кахлі, стиль, декор, традиція, інновація

Serzhant Liudmyla, a junior research fellow at the Department of Visual, Decorative and Applied Arts of the NAS of Ukraine Maksym Rylskiy Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology, Kyiv, Ukraine

ARTISTIC EVOLUTION OF TILES OF THE CHERNIHIV REGION OF THE 17th-19th CENTURIES: TRADITIONAL AND INNOVATIVE ASPECTS.

Abstract. Tiles of the Chernihiv region are a bright artistic phenomenon, the product of the creativity of master ceramicists of many generations. The originality of these works was formed in the combination of local aesthetic tradition and European artistic styles of the 17th-19th centuries.

Key words: pottery, tiles, style, decor, tradition, innovation

Кахлі Чернігівщини яскраве явище в українському декоративному мистецтві, культурне надбання загальнонаціонального рівня. Дослідження його еволюції дає відповіді на питання про витоки і формування української художньої традиції. Чернігівщина впродовж багатьох століть була територією взаємодії різних культур, компоненти яких були пересміслені й втілені населенням краю в оригінальні естетичні форми. Кахлярство є прикладом таких творчих трансформацій.

У його формуванні варто позначити ряд факторів впливу – багатомісцеву місцеву культуру гончарства, регіональну художню традицію, постійне засвоєння інновацій з мистецьких досягнень інших народів. Стимулом розвитку кахлярства у XVII ст. стало муроване будівництво. Кахляна піч була центральним архітектурно-декоративним елементом інтер'єру. Домінуючий характер печі в приміщенні пояснює не лише естетичне а й ідеологічне навантаження її декоративного оформлення, образи і сюжети якого відповідають духовним запитам, пробуджують певні емоції та були

співзвучні ментальності користувачів. Центрами кахлярства були міські цехові осередки – Чернігів, Любеч, Батурин, Глухів, Новгород Сіверський, Короп, Ріпки, Ніжин, Ічня та ін.

Кохлі Чернігівщини на різних етапах розвитку віддзеркалюють засвоєння та переосмислення місцевими гончарями західноєвропейських технологічних та художньо-стильових інновацій керамічного виробництва та вироблення власних оригінальних творчих підходів до формотворення та оздоблення.

Перші імпортовані горщикоподібні кахлі, знайдені в Любечі на території замку Моновиловичів, з'явилися на Чернігівщині після входження її до складу Великого князівства Литовського у XIV – XV ст. і свідчать про початок проникнення західноєвропейської культури гончарства на Чернігово-Сіверщину. Поч. XVI ст. датуються мископодібні кахлі з Новгород-Сіверська та Любеча, XVII ст. – плиткові кахлі місцевого виробництва оздоблені геометричними, рослинними, зооморфними та ін. рельєфними мотивами з Чернігова, Новгород-Сіверська, Глухова, XVIII ст. – мальовані сюжетні кахлі, XIX ст. – кахлі з класицистичними мотивами.

Кохлі були орієнтовані на різні соціальні верстви та мали особливості художньої мови – «панські та «селянські» (за С. Спаською). Гончарські кахлі з Ніжина, Ічні, Борзни демонструють проникнення елементів мистецьких стилів у народне художньо-побутове середовище, свідчать про загальність культурного процесу та залучення до нього широких народних мас.